

Бүгү түрттүрүнчү пролетарийлер, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 17 (12707)

1985 чылдың январь 20, воскресенье

1925 чылда түзүлгөсү

Өртүз 3 көпсөк.

Депутаттарга кандидаттарны бүрүткээри эгелээн

ЧАНГЫС ЭП-СЕТКИЛ БОЛГАШ СЫРЫЙ КАТТЫЖЫШКЫН

Совет кижилер эвилдешкен болгаш автономия республикалары Дээди Советтеринге, улус депутаттарының чер-чер Советтеринге сонгулдаларга уткуштур ленинниң партияны доктриналарын сыйраткан бар чорутур. Олар СЭКП-ниң социалист Төрүн куртуң күчү-шайыны бажыларынче, чонун чаагай байланыш берилерин, делегейге тай-быны камгаларынче болгаш бажыларынче утканган иш-тин база даштын политиканын кызыгар чок делгиз турлар. Ажыкчы чоннар болза, беш чылдың доозучу чылым шайыны ажыларынның чылы болдурар, партияның XXVII съездинин улус чедикшилерин уткуур деп шийтерин соруу киргизер.

Сонгулдаларга белетке социалист демократияны улам ийкей доктриналарын болгаш хандаларын, күрүнө болгаш шийткен херектерин эргелер бажыларынга ажыкчы чоннарны улам калбак хандаларын турарын чыгыт кылган херектерин болур. Партия болза, улусчу эрге-чагырганы боттандырган чорутарынның эң-ле ажыкты чаз аргаларын ийкейдеп туп, оон херек кырынга хандаларын чедилерин аки ажыларга чедилер турар. Ам ажалда кол чүдү дээрсе, Советтерде, куш-ажыкчы коллективтерде, бистин социалист системасын түзүп ажалдарында берилген ут эргелерин долу болгаш чыгыш чок боттандырып болур.

Сонгулда кампанияны чаа чүгүлгә үч-чаагайны кыргын эвилдешкен республикаларын Дээди Советтеринге депутаттарына кандидаттарны бүрүткээри январь 19-та эгелээн.

РСФСР-ниң Дээди Советинге сонгулдалар талашыла Куйбышев сонгулда округунун округ сонгулда комиссиянын хуралы Москвага байыр-алалды байлаа эркен. Комиссиянын даргазы, «Мос-промэлектротехника» бүдүргү каттыжышкынын бригадир Ю. И. Калинин хуралы ажытка.

— Ам болур сонгулдалар бистин тургузуулу демократиянын чаа ийкели болурундай айылда, харин партияны болгаш чонун бузул-бас харыдаагынын тодарай бадыткалы, сонгулдарын политикти бек ийкейдеп чыгыткан болур деп, ол чүгүлгә — Эвилдешкен республикаларын Дээди Советтеринге депутаттарына кандидаттар кылдыр совет кижилер бир-ле дуга-рында коммунист партияны болгаш совет күрүшүн удуруткучулар алаалар. СЭКП ТК-ның Чингиз секретары, РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Даргазы К. У. Черненко Куйбышев сонгулда округунун бүрүткээринге чөпшөрешкен аажок улук өөрүкү болгаш саясий-сеткил сүрүлгө-биле уткуду.

Ол өстерин чыгыткан динитин, үрүңүлүлгө адик кашкашканы-биле уткаа.

Калдыр эп К. У. Черненко депутаттың коллективтерин бирээнин төзүлгөсүн, В. В. Куйбышев аттыг элек-торунун оон соода чүвө чугалаа. Ол округтан депутатка кандидат кылдыр К. У. Черненко бүрүткээр деп са-нады болуун коллективтерин өмүсүннелден ол кирген.

Округтун сонгулда мурун-хуралын киржикчилеринин, боттарының коллективтеринин болгаш организацияларынның коллективтеринин мурунда чүвө чугалааннар — Главоптехмотордугун механиктин заводунун партбюро секретары Н. М. Кулаева, «Моспромэлектротехника» бүдүргү каттыжышкынын чингиз директору А. Д. Саватеев, партияны Куйбышев райкомунун бири секретары Ю. А. Прокофьев, № 526 шко-ланын башкысы О. В. Нику-лина олар ол саналы ийи-би-ле делгиз.

СЭКП ТК-ның Чингиз се-кретары, РСФСР-ниң Дээди Со-ветинин Президиумунун Дар-газы Константин Устинович Черненко Москваның Куйбышев сонгулда округунан РСФСР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кандидат кылдыр бүрүткээр дээр доктрина со-руу киргизип, чангыс үн-би-ле хүлээп алган.

Москваны Калинин сонгулда округунун округ сонгулда комиссиянын хуралы ол ок-ругтан РСФСР-ниң Дээди Со-ветинин депутаттыга кандидат кылдыр «Кадыр болгаш Мас-лаа металлургия заводунун» кай халыкчылар, Социали-стик Күш-ажыкчы Маалыры Вячеслав Иванович Коптев бүрүткээр.

РСФСР-ниң Дээди Советинге сонгулдалар талашыла Фрунзе сонгулда округунун округ сонгулда комиссиянын хуралы Москвага байыр-алалды байлаа эркен. Комиссиянын даргазы, «Мос-промэлектротехника» бүдүргү каттыжышкынын бригадир Ю. И. Калинин хуралы ажытка.

— Ам болур сонгулдалар бистин тургузуулу демократиянын чаа ийкели болурундай айылда, харин партияны болгаш чонун бузул-бас харыдаагынын тодарай бадыткалы, сонгулдарын политикти бек ийкейдеп чыгыткан болур деп, ол чүгүлгә — Эвилдешкен республикаларын Дээди Советтеринге депутаттарына кандидаттар кылдыр совет кижилер бир-ле дуга-рында коммунист партияны болгаш совет күрүшүн удуруткучулар алаалар. СЭКП ТК-ның Чингиз секретары, РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Даргазы К. У. Черненко Куйбышев сонгулда округунун бүрүткээринге чөпшөрешкен аажок улук өөрүкү болгаш саясий-сеткил сүрүлгө-биле уткуду.

Ол өстерин чыгыткан динитин, үрүңүлүлгө адик кашкашканы-биле уткаа.

таны М. С. Горбачев Куйбышев сонгулда округунан бады-лаарыга чөпшөрешкен бил-лип алган бис деп, ол чуга-лаан.

Бирге прибор заводунун партбюро секретары А. В. Горшков округтун сонгулда мурун-хуралын киржикчилеринин өмүсүннелден. Коммунист партияны болгаш совет күрүшүн кескү ажыдакчы М. С. Горбачев РСФСР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кан-дидат кылдыр бүрүткээр са-нааган.

Хуралын киржикчилери Ми-хила Сергеевич Горбачев РСФСР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кандидат кылдыр Москваның Киев сонгулда ок-ругунан бүрүткээр дугагында доктрина чангыс үн-би-ле хү-лээп алган.

Москва хоорайнын № 754 ортук школанын башкысы Нелла Михайловна Иванен-кова байсалалды Бабушкин сонгулда округунан РСФСР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кандидат кылдыр бүрүткээр.

Москваның Вешняк сонгулда округунун округ сонгулда комиссиянын хуралы Коммунист партиянын болгаш совет күрүшүн кескү ажыдакчы СЭКП ТК-ның Политбюро кежигү, СЭКП МКХ-ның бири секретары Виктор Васильевич Гришин РСФСР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кандидат кылдыр Вешняк сонгулда округунан бүрүткээр дугагында док-трина хүлээп алган.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигү, РСФСР-ниң Министр-лер Чөвүлелиниң Даргазынын бири орадакчы, РСФСР-ниң Дээди Советинин Министр А. А. Громыко РСФСР-ниң Дээди Советинин Москва об-ластын Калинин сонгулда ок-ругунан РСФСР-ниң Дээди Со-ветинин депутаттыга кан-дидат кылдыр Горький аттыг колхозтун механизатору Ни-кола Николаевич Гойдин бүрүткээр.

Ленинградтың Смольный сонгулда округунун округ комиссиянын хуралы болган. Коммунист партиянын болгаш совет күрүшүн кескү ажыдакчы СЭКП ТК-ның Политбюро кежигү, Григорий Васильевич Романов РСФСР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кандидат кылдыр Ленинград округунан РСФСР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кандидат кылдыр бүрүткээр.

Топ телеграфтар партбюро секретары Н. Б. Добрынин, Москваның авторитет институту ректору В. Н. Луканин, «Известия» ном ундур чер-нин болгаш типографиянын дептерлер цехинин контролеру Е. А. Бумшенин, партияны Фрунзе райкомунун бири се-кретары Б. А. Грязнов олар оон саналы делгиз.

Хуралын киржикчилери да-раазында доктрина чангыс үн-би-ле хүлээп алган. Николай Александрович Тихонов Мо-скваның Фрунзе сонгулда ок-ругунан РСФСР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кан-дидат кылдыр бүрүткээр.

Красноярсктың сонгулда округунун округ комиссиянын РСФСР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кан-дидат кылдыр Коммунист партиянын болгаш совет күрүшүн кескү ажыдакчы СЭКП ТК-ның Политбюро кежигү, РСФСР-ниң Министр-лер Чөвүлелиниң Даргазы Ви-талий Иванович Воронков бүрүткээр.

Волгоградтың Трактороза-водск сонгулда округунун та-лашыла РСФСР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кан-дидат кылдыр Волгоградтың трактор заводунун чингиз директору Валентин Михай-лович Балабин бүрүткээр. Ийкей доктрина ол округтун сонгулда комиссиянын хура-лына хүлээп алган.

Челябинсктың Миас сонгулда округунун сонгулда комиссиянын хуралына РСФСР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кан-дидат кылдыр Коммунист партиянын бол-гаш совет күрүшүн кескү ажыдакчы СЭКП ТК-ның Политбюро кежигү, СЭКП ТК-ның чыныгы Партияны контроль комитетинин дарга-зы Михаил Сергеевич Соломен-цев бүрүткээр.

Челябинсктың Чесма районунун «Кызыл партия» колхозунун кол экономист На-талья Николаевна Сычева ок-руг сонгулда комиссиянын хуралына РСФСР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кан-дидат кылдыр Варна сонгулда округунан депутатка кан-дидат кылдыр бүрүткээр.

Днепропетровсктың об-ластын Багда сонгулда округунун округ сонгулда комиссиянын хуралы болуп эркен. Украин ССР-ниң Дээди Советинин бо округ талашыла депутатты-га кандидат кылдыр Коммунист партиянын болгаш совет күрүшүн кескү ажыдакчы СЭКП ТК-ның Политбюро кежигү, Украинаның Компар-тиянын ТК-зынын бири се-кретары Владимир Васильевич Шербицкий бүрүткээр деп доктрина хүлээп алган.

Украин ССР-ниң Дээди Со-ветинин Донецктың Димитров сонгулда округунун талашыла кан-дидат кылдыр депутатка кан-дидат кылдыр сонгулда комис-сиянын хуралына Донецк об-ластын «Красноармейск-уоль» бүдүргү каттыжыш-кынын Димитров аттыг шахтазынын арылгалы берини даг ажыкчыларын бригади-ри Социалист Күш-ажыкчы Маалыры Кузьма Антипович Северинов бүрүткээр.

Брест об-ластын Пявск рай-онунун «Освещенный» колхозу-нун даргазы Социалист Күш-ажыкчы ий дакыр Маалыры Владимир Антоно-вич Ральков округтун сон-гулда комиссияны БССР-ниң Дээди Советинин Пявск ко-лоз сонгулда округунун талашы-ла депутаттыга кан-дидат кылдыр бүрүткээр.

Узбекистанын улусу шү-лүкүзү Социалист Күш-ажыкчы Маалыры Зульфия Исламова Узбек ССР-ниң Дээди Советинин Чанак сон-гулда округунун талашы-ла депутатка кан-дидат кылдыр бүрүткээр.

Алма-Ата об-ластын Баканас округтун сонгулда комиссия-нын хуралы болган. Мында шийтерин хүлээп алган: Ка-зах ССР-ниң Дээди Советинин бо округ талашыла депутат-тыга кандидат кылдыр Ком-мунист партиянын болгаш совет күрүшүн кескү ажыдакчы СЭКП ТК-ның Политбюро кежигү, Казхстан-ын Компартиянын ТК-зы-нын бири секретары Дину-хамед Ахмедович Кундестин бүрүткээр.

Караганда об-ластын Жа-нов сонгулда округунун ок-руг сонгулда комиссиянын хуралына Казах ССР-ниң бо округ талашыла депутат-тыга кандидат кылдыр «Кара-ганда жумур-даш» каттыжыш-кынын Т. Кузнецов аттыг шахтазынын арылгалы берини даг ажыкчыларын бригади-

ри Социалист Күш-ажыкчы Маалыры Жаныбай Игбаевти бүрүткээр деп доктрина хүлээп алган.

Рустави хоорайнын метал-лургиянын сонгулда округунун округ комиссиянын хура-лына Руставини металлургия заводунун дома де-ляни ажыкчы Зураб Иано-вич Ломидзе Грузин ССР-ниң бо округ талашыла де-путаттыга кандидат кылдыр бүрүткээр.

Азербайжан ССР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кан-дидат кылдыр № 46 ут эргелестинин комитетинин Бри-гаданын бригадир Социалист Күш-ажыкчы Ма-алыры Гусейн Аяз Оглы Расулов Бакунун Бири Монтикс сонгулда округтун округ сонгулда комиссия-нын хуралына бүрүткээр.

Шяуял районун «Примив» («Бурлагар») колхозунун ма-шинист Социалист Күш-ажыкчы Лаймута Аламовна Мелла-евна Литва ССР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кан-дидат кылдыр Шяуял ок-ругтун округтун округ сонгулда комиссиянын бүрүткээр.

Михайловск сонгулда ок-ругунан Молда ССР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кан-дидат кылдыр Чимшильск районун Ленин аттыг колхозу-нун сая-инград бригади-ринин бригадир Социалист Күш-ажыкчы Маалыры Иан Степанович Обородин округтун сонгулда комиссиянын хура-лына бүрүткээр.

Рига сонгулда округтун округ комиссиянын хуралы болуп эркен. Ол округтан Латвия ССР-ниң Дээди Со-ветинин депутаттыга кан-дидат кылдыр «Риганын электро-машини» тугу завод» бүдүргү каттыжышкынын индустри-алды-селасы Константин Иванович Нюкна бүрүткээр.

Кыргыз ССР-ниң Аламедин районунда күрүшүн Стрель-никова аттыг узакжылдыга заводунун сая-инград бригади-ринин бригадир Социалист Күш-ажыкчы Маалыры Таш-Мойнок сонгулда округтун Кыргыз ССР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кан-дидат кылдыр бүрүткээр.

Кызыл-областын Ленинск сонгулда комиссиянын хура-лы болган. Ол округтан Да-жик ССР-ниң Дээди Со-ветинин депутаттыга кан-дидат кылдыр Босейск районун Ленин аттыг колхозунун даргазы Социали-стик Күш-ажыкчы Маалыры Мирал Махмудович бүрүткээр.

Ереваның «Наирит» эртем-бүдүргү каттыжышкынын аппараттар бригадир Су-рен Мартиросович Петро-сун Армян ССР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кан-дидат кылдыр республиканын найсалалды Комсомолск округтун сонгулда комиссияны бүрүткээр.

Чаржоу об-ластын «Ленин-град» колхозунун хөвө эс-тер бригаданын бригадир Ташбин Иманович Туркмен ССР-ниң Дээди Советинин депутаттыга кан-дидат кылдыр бүрүткээр дугагында Аму-дарья сонгулда округтун ок-руг сонгулда комиссиянын хура-лы доктрина хүлээп ал-ган.

Кокша-Ярванын Муруну сонгулда округтун округ сон-гулда комиссиянын хуралы болуп эркен. Алаа «Эстон сланец» бүдүргү катты-жышкынын «Октябрь» раз-резини эскаватор машини Майло Алабертович Агураны Эстон ССР-ниң Дээди Со-ветинин депутаттыга кан-дидат кылдыр бүрүткээр.

МУРНАКЧЫЛАРГА ДЕНЕЖИҢЕР!

1984 чылда республиканын райондарын, хоорайларын база улеттур, туугу, транспорт, харылаа, садик, чонун коммуна-ажык-агый хандырылга коллективтеринин социалист чарыжынын түнелдеринин дуга-йында доктрина СЭКП обкомунун бюрозу, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели, проф-обчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкому хүлээп алган.

Улеттур бүдүргүлелеринин, транспорттун, харылаанын, садиктын болгаш чонун коммуна-ажык-агый хандырылга коллективтеринин XXVI съездинин, СЭКП ТК-ның Пленумдарын шийтерилерини күчүстүшкени, социалист чарыжы калбак ийтерет-кеп, он бири беш чылдын дерткү чылдыла даланарын болгаш социалист хүлээ-лерини күчүстүшкени таарыма-лыг чамдык түнелдерини чедил алган СЭКП обкомунун бюрозу, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели, профобчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкому демделген.

Продукцияны бүдүрер бол-гаш сайгарар, куш-ажыкчы бүдүргүчүлүгү эс-тер, про-дукцияны бот-тунуш ий-лер талашыла планарын болгаш социалист хүлээ-лерини улеттур бүдүргүлелерин күчүсткен. Планада ажыр 88 муң тонна жумур-даштыг кес-кү, 838 тонна сортуг да-дугун, 5,3 муң кубометр дилг материалдарын бүдүргөн, 1,6 миллион киловатт-шак электро-энергияны, 73 муң гигакало-рий чыгып эңгизилген ажы-дады ундурган. Чонун хе-регел барзанын бүдүргү-нин чыл планын 105,8 хуу күчүсткен.

Туугу организациялар хей миллион рубльди кол фон-дарын ажилга кыргын. Кы-зыл хоорайда 1300 заводтун, № 13 колхозтарга, Сулак суурда 624 олуруттун, Кызыл хоорайда Хоочуннар бажынын, 75,4 муң дорбонун метр туртталга бажынын болгаш оск-да объектилерини тууду, ажылгалга кыргын. Транспорт, харылаа, чуртта-ла, коммуна-ажык-агый, чо-нун аммырал хандырылга алдырларында кол кургуулар талашыла социалист хү-лээлери күчүстүгөн.

В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дугу» комбинатын, «Тыва көзүлү» тугу трестин № 1070 КМК-зын, Тыва аныбүдүргүлелерин, Тогу рай-онун, чонун аммырал хандырылганын Кызыл рай-он бүдүргү эргелестинин коллективтерин болгаш оон-даа өскер күрүнө планарын база ажа социалист хү-лээлери чедикшиг күчүстөгөн.

Ынтылажык 1984 чылда 11 улеттур бүдүргүлелерин про-дукцияны талашыла соци-алист хүлээлелерин ол 102,1 хуу, ону сайгарары — 101,3 хуу, куш-ажыкчы бүдүргүчүлүгү эс-терин — 102,2, ачы-дуза

СОДУЛГАЛЫГ СКЛАД — АЖЫГЛАДА

Садик министерствоуунун садик баазанын чаа объектин — хары угда 1000 тонна нога, фрукт ай-маан шыгар болуу соодугалыг чаа склад ажылаа-га кирген.

Ук объектин ажылгалда кыргынне тураскааткан ми-тинин баазаны директору А. А. Саян ажылда, чүвө чуга-лаан, Тыва АССР-ниң са-дык министри К. Х. Ша-врага өс берген.

— Соодугалыг чаа складты ажылгалда кыргын — рес-публиканын бажыларынга база чылдың бот сезондарында чо-нун эки шыгарыг, фрукт, нога ай-маа биле хандыр-тарымчалыг байдалды тургу-зуп, Аш-чөм программаны аммыралга боттандырган ту-рарын кескү чыккы-дир — деп, ол чугалаан. Нарин дерг-херекселдиг, 0,5 миллион рубль өртөктик объектин ту-дуп кылган министерствоуну септелге-туугу уластурун ту-дугуларына, специалите-ринге өөрүп кеттиришкени министр алереткен.

Оон дараазыла септел-гүгү уластурун пазалын К. Ч. Монгуш ук объектин камий ажылда элчирин ажыдакчыларга күчүстүшкени, байыр чедир, оон символ-дугурун салдыгын хоочун ажыдакчы М. В. Котель-никовка болгаш садик баа-зынын директору А. А. Саян оларга хүлээткен.

СЭКП обкомунун чик улеттур, чонун хергелел бар-занын болгаш, садик кылдыгын эргелестин Д. Л. Тиме чыгыштарга байыр чедир, чүвө чугалаан, са-дык министри К. Х. Ша-врага биле чык складтын ажы-дадыны кожазын — Республиканы сым-ор-ганизацияны чыгыштар — 2,5 муң тонна фрукт, нога

чедирерин — 100,7 хуу күчү-сеткен. Улеттур бүдүргүлелеринде В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дугу» комбинатын кол-лектив. Улеттур продукция-ны бүдүрер социалист хү-лээлелерин ол 109,7 хуу, ону сайгарары — 103,6 хуу, куш-ажыкчы бүдүргүчүлүгү эс-терин — 107,9 хуу күчү-сеткен.

Туугу организацияларын «Тыва көзүлү» трестин № 1070 КМК-зын коллек-тив. Ол коллектив туугу-мон-таж ажыдакчынын талашыла социалист хүлээлелерин 129,9 хуу, куш-ажыкчы бүдүргү-чүлүгү эс-терин — 105,3 хуу күчү-сеткен.

Транспорт болгаш харылаа бүдүргүлелеринде Тыва аныбүдүргүлелер коллективин.

Пассажирлар аргыштары-нын хемчээлинин талашы-ла социалист хүлээлелерин ол 102,7 хуу, чык өөрүткүлүн даала-ган — 102,8, куш-ажыкчы бүдүргүчүлүгү эс-терин — 100,6 хуу күчү-сеткен.

Садик бүдүргүлелеринде Тогу районон коллектив. Улеттур садик баран са-дыктын талашыла соци-алист хүлээлелерин ол 106,3 хуу, куш-ажыкчы бүдүргү-чүлүгү эс-терин — 106,2 хуу күчү-сеткен.

Чонун коммуна болгаш аммырал хандырылга бүдүргүлелеринде. Аммырал хандырылганын коллектив. Аммыралга ая-дуза чедирерин сый-гарар социалист хүлээлелерин ол 102,8, куш-ажыкчы бүдүргүчүлүгү эс-терин — 104,3 хуу күчү-сеткен.

Кызылдын дааралыг Фаб-риказын, «Тыва автобуса» каттыжышкынын Кызылда КМК-зын, Шагаан-Арыг АТБ-зын, Кызылда улеттур садиктын, «Суг канал» эрге-лестин, аммырал ханды-рылганын Огу район бу-дүргү эргелестин болгаш өск-даа коллективтерини эки ажалдаан демделген.

Организация болгаш мас-са-политикти ажыдагы улам күчүстүлгө, партияны XXVI съездинин, СЭКП ТК-ның Пленумдарын ший-терилерин күчүстүр. Ала-чур-тун Улус дайыныга совет улустун Тынчтукун 40 чы-лын болгаш СЭКП-ниң XXVII съездинин талант уткуур дээр социалист чарыжы улам-ла калкырткан СЭКП Кызыл хооромунга, райкомна-рынга, «Тыва даг-дугу» тугу эргелестин болгаш «Тыва ко-боль» комбинатын партко-ммуналга, хоорайкушмар-га, партия эге организация-рынга, профсоюз болгаш комсомол организацияларына, ведомстволарын удуруткучулары-га хүлээткен.

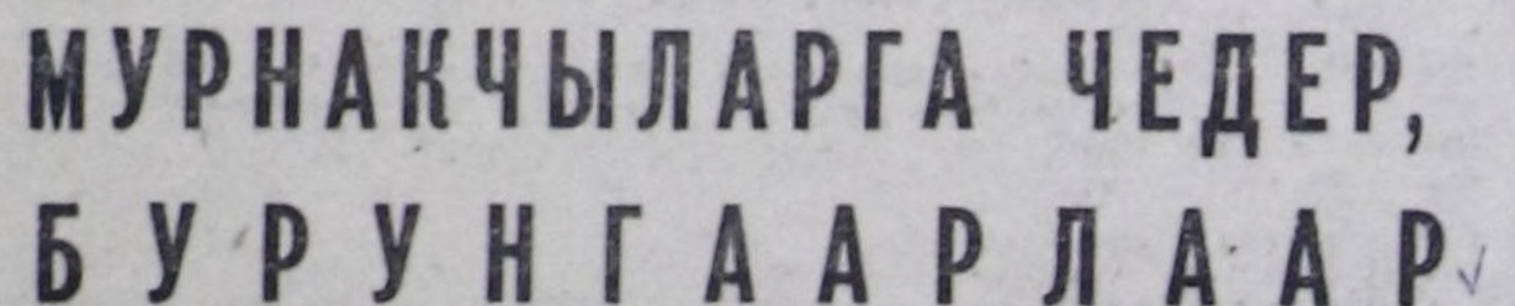
Хоорайлар болгаш райондардан Танды район. Улеттур про-дукцияны бүдүргүлелерин хем-чээлинин талашыла соци-алист хүлээлелерин ол 102,1 хуу, ону сайгарары — 101,3 хуу, куш-ажыкчы бүдүргүчүлүгү эс-терин — 102,2, ачы-дуза

аймаан сайгарып садик турар. Оон хей кезини ирак об-ластардан бистини кыр сөр-түп турар болгай. Оларын шыгаарыга, таарыштыр сай-тарарына чогуур оорисаа чедилгенден оон мурунда ол үнелгү продукцияны да-лаа уткуур, үнелгү, ийкейлиг оон ундур бижи, садик ор-ганизацияны эвеш өсө чы-дыгын таарыштыр турган. Ы-лаңгы дүрүн урелчелде аяно-град, слана, помидор аймаан шыгаарыга таарыштыр тем-пературалыг складтар чогу-дан оон хойун кыр сөрүткүлүн ойдолор-даа ужура таары-жип турдувус. Ам байдал өс-ке болган, Чызын, чык чаа нога аймаа-биле (капуст, помидор, огурс) чо-нун хандырылганы таарыштыр ая-гарын ол. Складтын сооду-галыг кыргынны шыгаар-лаа хүлээп алдырлаа, да-дугу-даа хүлээп алдырлаа, бурун бугаа — деп, А. А. Саян түдүп чугалаан.

Хары угда 1000 ажит тонна фрукт, нога аймаа шыгаар ишкыр камераларыг сооду-галыг чаа склад бистин рес-публиканын садик органи-зацияларын бир дугар кылды объект болур. Алаа шыгаан продукцияны херек болганда үзүктен алган, саналаш-да, кезектен-кезектен сайгарып до-дугу кылдыр таарыштырган. Чангыс ажа доктрина тем-пературалыг режимге ажыдаар, амы үнелгү чаа төзүлгө-биле туттуган болган деп-чилелгил техника-биле дө-дүк чык оорисаа ажылаа кыргын. Эки шыгарыг фрукт, нога аймаа биле чык ханды-лар арны бер.

Н. ООРЖАК. ЧУРУКТА: чаа объектинин ажылгалда кыргын ая-дуза турар үнелгү.

О. ОХЕМЧИКТИН фотоу.

нар база хурагын арны чогуур үзүндө үслээнннден тыптып турар. Устүмүз хурагын арны ылаптыг сан-түңүн чайы, күзүн, харын-даа чыл төнчү-зүндө үндүрер апар. Ычан хенче хурагын ар база олар-нын санынче кире берип бо-лур. Херек кырында ындыг таварылгалар бар. Хөй хура-

гай аар сорулга-биле кошкар салып, хоюн чылда ийи катар хураганыдыптар улус база тургулаар. Ычнал болбас: орай хеччелеринг кышты ажары берге, ажа берсе-даа олардан болгаш оларнын салгалындаа эки продукция алдынас. Кызыраан болгаш ая салган хойларын, харын, май-июнь ай-лардаа эдержилтеге кирип, күзүн талуп ап болур. Ычнал-жок ону тускай эртеминглер-

инц айгыншинан болсон хайгаарлайн бэугаар чорлуу.

Эш К. У. Черненко беш чылды төлөтүп доозар, экономиканы интенсивфикацканын дүргөдөй дугуйнда чугазында - «кымынар ам-лаа хоужулар туураулы, олар сонгаарла-дышкын чокка бурунгаар-лаар, кымынар лыйын күүсөдй туураулы, олар — мураккы-ларга чедер, муракп чоруп туу-рарлаа — темпийн куудаттас узурду» дээрин ошалаа демөглөз. Бичынгаш хой ажилкын ажиллаачылары бо чугайны ажил-херекке чуру-тууга болуурлар, улам бурун-

гаарлаар - хөрөк. бичгийнх
болзууруу, мал бажин өстү-
рүп, хой ажылын хөгжүдүп
шылдвас бис.

И. КЫЗЫЛ-ООЛ,
ветеринария эртемнериниң
кандидаты, Тыва АССР-ниң
аллардыг мал эмчиси.

нарифта 2-3, а оон хей хонга-
нарифта 1-3 хатап бээр. Хүнд
чүү хей бээрн хураганаарым
каш хонгайнаар хамгаархур.
Хураганаар хонхута 0,3-3 литр
сүт база ижер. Оон ийад 5-10
хонхута кургаг чөм база чип
игдээр.

Тоттурбас нелердиг ирбыска
болгаш чөтпөс төртүтүгүн ху-
раганаар өстүрө механаста-
тгынган бо чөр малын чаш тө-
лүч бүрүн камгалал, дорукту-
рарында дузалыг, хойжулар-
нын ажилын чингедир болгаш
ажылдаарында таарымчалыг.
Хураганаар манса боткур бо-
луд, дүргөн өзөр.

В. М. СОКОЛОВ,
инженер.

ЧЫЛЫГ

зу—сиген далганы, 39,5 хуузу

ЧЫЛЫГ

ЧЫЛЫГ

зу—сиген даалгамы, 39,5 хуузу — тараз саваны, 20 хуузу — концентраттар, 0,5 хуузу—фтор чот фосфат. Бор тонна ындаг холукак борбазындагы 2 грами холорлуг кобальт немезен, Ылчач куэрге бор кылограм борбазындагы 0,5 кылограм шем елчинизылы, 52,2 грами чип-гизелч протени, 7 грами кальций, 2,1 грами фосфор, 1,7

чылыг

зу—сиген далагмы, 39,5 хуузу — тарза саваны, 20 хуузу — концентраттар, 0,5 хуузу—фтор чомок фосфат. Бир тонна мыдыг холумак борсавдыга 2 грамм хлорлуп кобальт немези. Ылчар кээрге бир килограмм борсавдыга 5,5 килограмм чем елдинчазы, 522 грамм шпизцецак протени, 7 грамм кальций, 2,1 грамм фосфор, 1,7 грамм күтүр болзат 129 мл. лиграмм каротин турган.

130 тонну дуржузунда кылган дуржузунгаңың үзүндө алазаның ортумак температу-

ЧЫЛЫГ

ху—сиген даялгамы. 39,5 хуузу — тараз саваны. 20 хуузу — концентраттар, 0,5 хуузу—фтор чок фосфат. Бир тонна ыдыг холумак борваздыга 2 грамм хлорлук кобальт немези. Ынчап кээрге бир килограмм борваздыга 0,5 килограмм чем елдиндасын, 52,2 грамм шпиччезел протени, 7 грамм кальций, 2,1 грамм фосфор, 1,7 грамм күгүр болгач 129 мл. лиграмм каротин турган.

130 конук дургузулда кылган дуржулганың үзүндө агаарың ортукм температурасы 4,7 градус соок, эң эң чыгышы 10 градус, эң соогу 20

У ЧЕ

ЧЫЛЫГ

ху—сиген даялгамы. 39,5 хузуу — тарас саваны. 20 хузуу — концентраттар, 0,5 хузуу—фтор чок фосфат. Бир тонна мыдыг холумак борвандыга 2 грамм хлорлуг кобальт немези. Ынчан куэрге бир килограмм бор- баандыга 0,5 килограмм кем елиндиазын, 522 грамм шпичеэл протейн, 7 грамм кальций, 2,1 грамм фосфор, 1,7 грамм күтүр болзат 129 мл. лиграмм каротин турган.

130 тонку дургузулда килин дуржулганың үезинеде агаарның ортумак температу- разы 4,7 градус соок, эш эн чылы 10 градус, эң соогу 20

У ЧЕ

Ленин ордений — анаа 12 мл бурунгар тымыскан. Чаш мыд төлүн менди кагылаал аглары малчын бакжынц била- далиниден болгаш мергежил- диннен, бир-ле дугарында, харыса салгалымынан хамаар- жыр.

ЧЫЛЫГ

зү—сиген далаймы. 39,5 хуузу — тарва саваны, 20 хуузу — концентраттар, 0,5 хуузу—форчок фосфат. Бир тонал мылгы холумак борбандыга 2 грамм дорлоп кобылат немези. Ычлар кээрге бир килограмм борбандыга 0,5 килограмм чөм елдинчазы, 52,2 грамм аңгээчөк протеин, 7 грамм кальций, 2,1 грамм фосфор, 1,7 грамм күтүр болгат 12,9 миллиграмм каротин турган.

130 конук дүргүзүндө чыгандар дүржүлганың үезинде алгартын ортумак температурасы 4,7 градус соок, азы эң ыкылы 10 градус, эң соогу 20

У ЧЕ

Ленин орденини — аңда 12 чыл бурунгаар тыыккан. Чаш мыл төлүн менди камгалал алгарты малчын кижиниң билдигинден болгаш мергежилдинден. бир-ле дугарында, харыскалгалындан хамазарыр.

Чаз кажаның чанында турар эрги саван кажам Иван Петровичке эргисен эе дугайында хей-ле чүдүлдерин сагындарар. Хамыктын мурунда, 12 чыл бурунгаар, бүтүн соон ужуражары-биле бар чыдар иккүзүндө, төрттүзүндө

ЧЫЛЫГ

ху—сиген даялгамы. 39,5 аузуу — тараса саваны. 20 аузуу — концентраттар, 0,5 аузуу—фтор чок фосфат. Бир тонна мыдыг холукам борьбаандагы 2 грамм дуларуг кобальт немези. Ычлап кээрге бир килограмм борьбаандагы 0,5 килограмм нем елиннэзасы, 52,2 грамм шпэцэежэ протеин, 7 грамм кальций, 2,1 грамм фосфор. 1,7 грамм күтүр болгат 129 мл. лиграмм каротин турган.

130 конук дургузулда кылган дуржуалыгың үзүндө агаарын ортумак температуразы 4,7 градус соок, аз эң чымлы 10 градус, эң соогу 20

У ЧЕ

Ленин орденин — анда 12 мл бурунгаар тымыскан. Чаш миз телүү менди камгалла алчыры малчин бакынчи билдэлениден болгаш мергежилдениден, бөр-ле, дугаарында, харымсалгалымынан хамааржыр.

Чаз каказнын чынында турар эрги саван кажаз Иван Петровичке эркин өз дугайында хей-лө чүддерни сагындай. Хамыкташ мурунда, 18 мл бурунгаар, бүтүн сон укуражыры-биле бар чыдар школяччылары териттузынде, оок күп-ыжычды намындыра улут оксерилге болган. Ол 1965 чылдын кыштаглашыкчыны акыдан түдүк үзүндө болган, Еременкоун мычан дя-

ЧЫЛГУ

зу — сизген даялгым. 39,5 куузу — тараш саваны. 20 куузу — концентраттар, 0,5 куузу — фтор чок фосфат. Бир тонна мыдыг холумак борсандагы 2 грамма даялтурат кобальт немези. Ынчап кээрге бир килограмм борсандагы 0,5 килограмм немези салып, 52,2 грамм шилчезалы, 52,2 грамм кальций, 2,1 грамм фосфор, 1,7 грамм күтүр болгаш 12,9 миллиграмм каротин турган.

130 конук дургузунда кылган дуржулукта үзүндө агаарынын ортук температурасы 4,7 градус соок, азы эч чылы 10 градус, эч соогу 20

УЧЕЛ

Ленин орденин — анча 12 чыл бурунгар тывыскан. Чаш мал туура — менди камгалап алыр аскерлик кыжын билдиринде болгаш мержектинден, бир-ле дугазарында, харысчалгалымын камээржыр.

Чаз казанын чынында турар эрги саван кажаз Иван Петровичке эрткен үе дугайында хей-ле түлдери сагындырар. Хамыктаң муруннда, 18 чыл бурунгар, бөгүн оон ужуражыры-биле бир чылер школялары торуттүмезинде, күл күл-жылды камгалап алуу аскерлик болган. Ол 1965 чылдын кышталавынын билин кыдып түтүк үзүндө болган, Еременкоун ычан директорже келдирчир, кодан хой түдүп алырчы сүмезинде. Чаш ымыз хештер болган шиктир оон мунардалышкан.

ЧЫЛЫГ

зү—сигени дааламы. 39,5 хуузу — таргас саваны. 20 хуузу — концентраттар. 0,5 хуузу —фтор чок фосфат. Бир тонна мыдыг холулам борьбаандыга 2 грамма хлорлуг кобальт немези. Мычпач кээрге бир килограмм борьбаандыга 0,5 килограмм чем едінннннннн, 52,2 грамм шнцгээлг протейн, 7 грамм кальций, 2,1 грамм фосфор, 1,7 грамм күгүр болгат 12,9 миллиграмм каротин турган.

130 конук дүргүзүндө кылган дүржүүлгнн үзіндөдө алгартын ортукм температуралы 4,7 градус соок, азы эң чылымы 10 градус, эң сооту 20

У ЧЕ

енини орденини — аңаа 12 чыл бурунгаар тымыскан. Чаш мыл төлүн менди камгалал алгарты малчын кижиниң билдінннннн болгаш мергежилдіннннн, бир-ле дугарында, харыскалгынындан хамзаржыр.

Чаз кажанын чынында турар эрги саван жазе Иван Петровичте эркин үе дугаймыл хей-ле түлдериң салгындарк. Хамкыткыч бүтүндөс 12 чыл бурунгаар, мырза оон укоружармы-биле бир чылдар сокчалчылары төрттүтүмннннннн оон күпү-ажымыч намыдарына дууг аскериле болган. Ол 1965-чылдын кыштагалашкынынын кидян түдүк үзіндөдө болган, Ерменчону мычан директорже келдирткөч, кодан чок түлдүн алырын сумелзэн. Шаа мындыг хешертн болган шынтыгар оон мунгаралымкан.

— Каянчп! Мен он адым чыл дүргүзүндө техникка-биле ажылдан келлим чоң!

— Ажырбас, Иван Петрович, — деп, сокхоту директору, элдериниң

ЧЫЛЫГ

зү—сиген далагмын, 39,5 хуузу — тарва саванын, 20 хуузу — концентраттар, 0,5 хуузу —форточ коксфат. Бир тояна мидыг холулам борбайдалыг 2 граммын хортлуп кобалт немээн. Ыларуп кээрге бир килограммын борбайдалыг 0,5 килограммын чөм едипчизил, 52,2 граммын шигээчүл, 2,1 граммын фосфор, 1,7 граммын күтүр болгаш 12,9 миллиграммын каротин турган.

130 конук дүргүзүндө кылган дүржүүлганын үезинде алгарткын ортук температурасы 4,7 градус соок, азы эң чылымы 10 градус, эң соогу 20

УЧЕИ

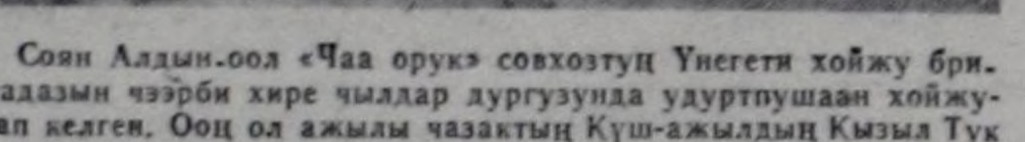
Ленин орденин — анча 12 жыл бурунгаар тывыскам. Чаш бул телүн менди камгалар алары малчын кижиниң билдипинден болгаш мергежилдинден, бир-ле дугарында, кырыскалалыгыннан хамааржыр.

Чаз кажанын чанында турар эрги саван кажаз Иван Петровичке эрткен үе дугайында хей-ле чүддерины сагындар. Хамиктын мурунда, 18 жыл бурунгаар, бүтүн оон ууржырчы-биле бар чылар шквалчылары төрттүнүзмө, оон күш-ажыкчы намырында улуз аскериле болган. Ол 1965 чылдын кыштагаланышындын кидин түдүк үезинде болган, Еременкону ычан директорже келдиргек, кодан хой түдүз алдырып сүмезин. Шак ыламы хешерт болган шийтпир оңу муңгаралдым.

— Калчан?! Мен он алды чыл дүргүзүндө техника-биле ажылдап келдим чоң!

— Ажырбас, Иван Петрович, — деп, сооктозун директор, партком секретары болгаш

РЕДАКЦИЯДАН: Тыва АССР-нин Статистика өргө
леякнин дындыдын ёзугаер артын кызыл республи
када шэр малдын баш саны эээн кызырылган. Оон
кк чылдаганы — чамдык ажда-агыларда чаш мал
толун кадагалал аалырын куудалында. Ону мы
дыг сан-чугарайга-биле көргүзүп болур. Бир эв
1983 чылда чаш башка оонаштыр тус-тузунда 67 хура
ган, 61 анал камгалал адыганын турган болза
артын чамал ол көргүзүглөр 57 болгаш 56 болган
Дыкка хей малчурлар ажилыгга харыссалга чок бооп
араажок куу көргүзүлгелер болган. Ынчангаш ажда
ка хамаарайла, аңа безик харыссалга дугайыгга кал
дыры М. Кудер-оолдун саналын деткип, «Шин» со
лунуң редакциязы ол чутаже номчукчуларын чаала
тур.

дүзалазры чулга турган. көрдүнгенинден 0,5-1 кг жөн

кадарып чоран улуска дык
берге турган. Оларнын аялын
га чедер чайы чок, чоок улу
зун ай-айы-биле көрбейн баар
Хоюнарны кадарар дээш
Хоорумдан хоорулдум.
Хоорумга челе бергеш,
Хоорулбайн баар-аа мен.
Чайзан хою кадарар дээш
Чаражымдан чарлып келдим
Чаражымга челе бергеш,
Чарылбайн баар-аа мен.
Чамдыкта байларны көө
хөңгү чогуу илереип, карга
нып ирлаптар:
Хоюнарда хоюм-на чок,
Хоорулбайн баар-аа мен.

болгаш «Хүндүлелдиг Демдээ» орденнери-биле үнелеттинген. Ол ССРЭ-ниң Дээди Советинин депутатынга соңгудуп чороан. Ба хуннерле районни ишлекчил элдеринин хуннерин чороан.

(«Овцесоводство» журналдан.) | (СЭТА).

секретары болганга дузалары чугула турган, көрдүнгенинен 0,6-1 кг

Энгийн үгүйсгэлдээ — нарком секретари болон тг дуулаары чулуул туран. көрдүгүннннен 0,6-1 кг хөв гап. («Овисвоцтво» журн)

(СЭТА).

1. ЧОННУН АРГЫЖЫЛГАЗЫ, ТЕЛЕФОН, РАДИО...

Ажык чагаа хуну «Шын» союгуна келген шүгүмчүлөрдү чагалаарга болжаш ажыкчы чоннарынын сагын айтырларынга бир дугайында «Ты-ва автобус» каттыжымшыкынын чоннарынын пассажирлер аргыжытырларын талашы-биле оралкычы Д. Д. Бегзи харылаан.

— Тыва АССР-ин Министрлер Чогуулуунун доктаамалык Бугаар Кызмал-Самагалдай маршруттуг немелде автобус-ту чоруду турарин доктааткан болгай. Ол немелде автобус кайы уелерде чоруп турарыл?

— Кызмал — Самагалдай маршруттуг немелде автобусу 1984 чылдан эгелеп тургускан. Чайгы уеле пассажирлерин хейи барымдалаан ол немелде автобус чоруп турган. Кимши уеле чонун аргыжылгазы көмүдээр уелерде: пати-на, суббота, воскресенье ху-неринде база берин турар. Бича-лажик немелде автобусу доктаамал чоруду турары бүтүс. Чамдык пассажирлер доктаамал рейске берин долу эвес алаар. Бичагыш немелде рейс негетинимин баар уелер турар.

— Тес-Хем районче Кызмал-дай үнер автобустар чүге озаалап үнерин, чамдык шутт келбис баары?

— Самагалдай чедер орук ам-даа чедер кылдырмаан, ас-фальтталаттырмаан, пассажир аргыжытырларын негелде-зине дүшүшөй турар. Шуур-мактан Самагалдай чедер ке-ээнде оруктуу доора дурту машиналар каржыл эртеринге таажыр хире калбас эвес, онгул-чигилдиг. Часкы, чай-гак болур. Бичагыш авто-бустарин уелер чоруп кел-вүдөп, пассажир аргыжытыр-лазын таажыр чок садал-ларын чедирин турар. Оруктар-ын экижиде, бүгү негелде-лерге дүжүп турар кылдыр кылдыр каар болза, «Икарус» ышкыш улуг автобустарин-даа бо маршрутка бичагылап бо-лур бис.

Автобустарин озаалап үнер азы рейс шут бээр таажырла-ларынга садалгыч чыла-лааган хей. Кызмал пас-сажирлер аргыжытыр АТБ-зи-ниң материал-техниктиг ба-зы ам-даа чедир, септел-гелерин ой-шалаа кылдыр шы-дааган турар. Оон аңгыда хоорайлар аразынга чоруп маршруттарга ажалдаар чо-лаачылар чедирше. Бича-лажик пассажир АТБ-зиниң ба-заш автовокзалдар база ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын удуртукчулары автобус-тарин маршрутче уелерде озаалаар, сонгаралдыр чо-руун болдурубас дээр моон сонгар-даа бүгү кемчелерин алыр алаар.

Ак-Эрикче автобустар ок-тябрь айдан бээр чоруйа-н турган. Бо таажырлаада ий-чиге хуулааган аажы-ча-нык кижилер автобус чола-зыларына кижиниң тур-ганын чылаачылар ынаан турган. Көдө Совет күүсүм-биле «Тыва автобус» каттыжымшыкынын төлөзү дугуршкан болжаш Ак-Эрикче баарин рас-писание бугаар ам боттанды-рар.

Район китиниң оруктары-нын байдалын экижиде тала-зы-биле кемчелерин алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

«Чодураа» совхозтун төвү-биле, а ол ышкыш фермалар, малчин турлаглар аразынга чонун аргыжылгазын совхоз-тар, бугурулгелер боттары харылааар. У. Шымаже ав-тобусту ынаар баар оруктун кылдымнын барымдалаан чо-рууп болур.

— Самагалдай автостан-циянын ажалы чүге багай? Чаш уругуларын иелер, депутаттар өрөздери чүге ажалдаабы?

— Районда автостанция-ларда болжаш бист сатар пункттарда ажаллап турар кижилерин район, көдө Совет күүсүм-биле шийин, тып-чыт бээр. Бир эвес бугу-лур харылааган, кызмак ажалдаачыларын тып бээр болза, автовокзалдар болжаш автостанциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын начальниги Н. В. Анисе-ва, пассажир АТБ-зиниң на-чальнигиниң оралкычы В. В. Бобко олар кижилер.

Районда почта болжаш ха-рылаа ажалынга таажыр-шкан айтырларга база шүгүм-чүлөрдү чагалаарга респу-бликанын Харылааган бугу-лур-техниктиг эрелериниң на-чальнигиниң оралкычы, кол инженир Д. Б. Чокмус, райо-нун харылааа белириниң на-чальниги Д. П. Чомбурк олар харылааан.

— Совхозтар төптеринде ра-дио шүгүм-ин, телефоннар чүге ажалдааган турары?

— Совхозтар төптеринде, салбырларинда радио шүгүм-нары совхозтариниң боттары-нын балансында турар бол-жаш оларын ажаллаа, сеп-телген база боттаринга ха-маржыр. Бир эвес оларын септелер талашы-биле чатыгы кийер болза, эрелер ону күүсүм-биле аргаларын ты-вар алаар. Телефон харылаа-зын талашы-биле база ы-дык. «Кызмал» совхозта тургускан АТБ-ин чартык-чамдык ажаллааган турар. Ол АТБ-ти тургусканын дээр совхоз мынчага чедир сана-шаан — деп, республикада ха-рылаа, телевидение четки-лерин, оларын материал-тех-никтиг баалааган хожуде-зиниң дугайын чуталааш, Д. Б. Чокмус харылаан.

Ак-Эрикче автобустар ок-тябрь айдан бээр чоруйа-н турган. Бо таажырлаада ий-чиге хуулааган аажы-ча-нык кижилер автобус чола-зыларына кижиниң тур-ганын чылаачылар ынаан турган. Көдө Совет күүсүм-биле «Тыва автобус» каттыжымшыкынын төлөзү дугуршкан болжаш Ак-Эрикче баарин рас-писание бугаар ам боттанды-рар.

Район китиниң оруктары-нын байдалын экижиде тала-зы-биле кемчелерин алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

СЭКП-нин XXVI съездинин шийтирлерин болжаш партия Топ Комитетиниң оон соондагы болуп эркилээн Пленумунуңин доктаадалар күүседириче, он бирги беш чылдын планнын онаадаларын хуусаа бетинде күүседириче республиканың ажал-чы чоннарын мобилизастарына «Шын» солун төлөтүгүлүн кий-рип келген. Партиянын чалбыштыг сөстөрүн, оон салган орук-галарын массаларга чедирип, тайылбырларын арткы бедик харысалга совет журналистерде чок.

Бодунуң баштайгы номери үнүп эгелээнинден бээр бо чылын 60 чыл болур «Шын» солун көдөдө амдыралдын шапкын агымы-на туржуп, масса чон-биле сырый харылааны тулуп келген. Ол харылаа бо хунерде улам ханылап, бичагыш турар. Оон то-даргай херечизи болза, редакцияга кээп турар чагааларын са-ныннык чылдан чылче өзүп турары болур. Бистин редакцияга эр-тен чылын 5991 чагаа келген. Оларын 4000 ажык солунга па-латтанган. Оон иштинден 601 чагаа—четпестер дугайында шү-гүмчүлөрдү чагалаар болган.

Тес-Хем райондан эркен чылын 287 чагаа «Шына» келген.

2. МЕДИЦИНА ХАНДЫРЫЛГАЗЫН ЭКИЖИДЕРИ-БИЛЕ

Ажык чагаа хунуңе калдык камгалаагынын талашы-биле айтырлар хей болган. Ол айтырларга харыны рес-публиканың калдык камгалаа министриниң оралкычы О. Х. Ондар биле районун кол эм-чизи Р. И. Каалар-оол берген. Ак-Эрик суурун кижиниң эм-нелген ай чедир ажалдааган. Ында дарт эмчи бар. Олар-нын үжү декретте, а бирээзи көдө Совет күүсүм-биле се-кретаринда ажаллап турар. Бичагыш «Кызмал» совхоз-ту экижиде хандырыл талашы-биле калдык кемчелер ап турарын Кызмал-Чыраа кө-дө Советиниң күтүсүм-биле аргызы Билин-оол Күнет со-нуураан. Аңаа тайылбырын республиканың калдык кам-галаа министриниң оралкычы О. Х. Ондар берген.

— Ак-Эрик сууруе тур ажалдаары-биле бир эмчинин районун кол эмчизи чорут-кан. Бо эмнелгениң бажыны улаттарын бо чылдын пла-нында көрдүгөн. Ажалдаа-ган шүгүмчүлөрдү оон ба-зылгалдын тулуп бээр та-лазы-биле кемчелер алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

— Совхозтар төптеринде ра-дио шүгүм-ин, телефоннар чүге ажалдааган турары?

— Совхозтар төптеринде, салбырларинда радио шүгүм-нары совхозтариниң боттары-нын балансында турар бол-жаш оларын ажаллаа, сеп-телген база боттаринга ха-маржыр. Бир эвес оларын септелер талашы-биле чатыгы кийер болза, эрелер ону күүсүм-биле аргаларын ты-вар алаар. Телефон харылаа-зын талашы-биле база ы-дык. «Кызмал» совхозта тургускан АТБ-ин чартык-чамдык ажаллааган турар. Ол АТБ-ти тургусканын дээр совхоз мынчага чедир сана-шаан — деп, республикада ха-рылаа, телевидение четки-лерин, оларын материал-тех-никтиг баалааган хожуде-зиниң дугайын чуталааш, Д. Б. Чокмус харылаан.

Ак-Эрикче автобустар ок-тябрь айдан бээр чоруйа-н турган. Бо таажырлаада ий-чиге хуулааган аажы-ча-нык кижилер автобус чола-зыларына кижиниң тур-ганын чылаачылар ынаан турган. Көдө Совет күүсүм-биле «Тыва автобус» каттыжымшыкынын төлөзү дугуршкан болжаш Ак-Эрикче баарин рас-писание бугаар ам боттанды-рар.

Район китиниң оруктары-нын байдалын экижиде тала-зы-биле кемчелерин алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Пассажирлер аргыжы-тырларын талашы-биле ай-тырларын харылааарынга автовокзалдар болжаш ав-то-станциялар каттыжымшыкы-нын ажалын экижиде алыр-нык чутуланын аңаа ол дем-делзэн.

Оларын 31-и—шүгүмчүлөрдү чагалаар болган. Ол райондан кээп турар чагааларда шүгүмчүлөрдү калдык айтырларга улаанган. Колдуунда-ла пассажирлер аргыжытырларын, чонун медицина хандырылгазында, автобустар дугайында, харылаа талашы-биле айтырларда, чонун садыг хандырылгазы-нда четпестерге олар улаанган. Ол айтырларын чүгө эртен чылын эвес, моон мурунда-даа чылдарда чатыгы эвес улаа кө-лүрүп келген. Бичагыш тес-хемчилерин дүвүрелин турар бо ай-тырларын шийтирлеп, чонга харык бээр-биле Ажык чагаа хунун ол районга эртирерин СЭКП райкому-биле «Шын» солун-ун редакциязы дугуршкан. Аңаа республиканын чамдык минис-терстволарын, ведомстволарын удуртукчулары, районун албан черлериниң организациаларын удуртукчулары кижип, чонун айтырларынга харылааннар.

Ажык чагаа хунун «Шын» солунун редактору В. С. Шаравин эге сес-биле ажиткан. Ажык чагаа хунун СЭКП Тес-Хем райко-мунун бирги секретары С. С. Куулар башкарып эртирген.

галдай аразынны орунуң байдалын база шын шүгүмчү-ледир. Черле нитин-биле район иштини оруктарын таарымчалыг кылдыр эде кы-лырнын үзүл келген-дир. Ону дарык боттандыра бис.

«Тес-Хем» совхозтун салбы-ры—У. Шымаже автобустар-ын чорбой турары мында оруктун багайында деп маңаа чуталаадылар. Ол орукту совхоз харылаар, чүге дээр-ге, оон салбыры-дыр.

Орук тулуунга хамаарын-кан өске-даа айтырларын чогуумчалыг шийтирлерин чон негеп турар. Бичагыш ол ай-тырларга чотур кичегей-ин улаандаларын орук уча-стотунуң начальниги районун чононга алаар ужулга таажыр-шкан.

Чонун аажы-чем болжаш уел-лүр барзын-биле ханды-рарын, нитиниң кемчелер-ге черлерин ажалын, ы-да четпестерин, оларын кан-чыл эдеп алырнын дугайын да салган айтырлар Ажык чагаа хунуңе хей болган. Ол айтырларга харыларын райпо баштаар чериниң дар-газы А. С. Очур берген.

— Район төвүнүң столова-зынын белектер турары аажы-чеминиң ынаар чүге негелде-ге четпези, кыб-булочка кы-лырларын чүге кылбай тур-арыл? Столованың чамдык ажалдаачыларын кемчелер-ге негелдеп догунун чүтү-биле тайылбыраар силер?

— Делем, аргы-салгы, наа столованың (кафеин) ажал-лаада кирген болгай бис. Бича-лаа-да, мыда ажалды чет-пестер организастарын шүгүм-чүлөрдү турары ший. Чем хайн-дырар пекчалар бо-ла уел-лү-лей бээр-дир. Кондитер кы-лырларын, далаалдан азы-бу-ру кемчелер белектер болур арта бар. Бичаа-даа пекча-лар уеллеш турар, ол тала-зы-биле тускай эртериниң киж-и база чок болгай бис. Сто-лованын ажалын экижиде, мыда бар чамдык четпестерин чылдар талашы-биле эвезиш

СЭКП Тес-Хем райкомунун бирги секретары С. С. Куулар Ажык чагаа хунун эртериниңиң түнөшүн аңаа хей болуп турарын, четпестерин чылдар талашы-биле ажаллааган, чамдык ажалдаачыларын кылдырып дугайына хуусааларын айтканын. Районун хары-лааа белиринге, райпо, орук уча-стотуна тускай хем-чегерин ажаллап кылдырын дааскан.

Чон-биле харылаагынын эң эр-териниң бирээзи—Ажык чагаа хунун моон-даа солгаар эр-тир-риниң чутуланын ол онзаал демделзэн, районун амдыралында чамдык четпестерин эдеринге боттары-нын төлөтүгү үлүг-хууун кийириштин, мыда чедир келген ажалдааган өөрүп-четтиргенин илереткен.

Ажык чагаа хунунден репортажы «Шынын» тускай корреспонденттери: С. ЧОДУ, М. КАЛЧАН, М. САЛА кылган.

ЧУГУЛА ФАКТОР

СОФИЯ. Бо чылдын уткуш-тур планарын ажаллап кыл-дыр Болгариянын күш-ажы-чы коллективтеринде долу-луп турар. Амгы уеле респу-бликаның хей бугуруле коллек-тивтерин хуралдарына уткуш-тур планарын сөвлү эдилер-нин кирип, оларын боттанды-рарын аргаларын чутала-жип, дугуржуп турар.

Бугурулгелер сайыраагай-дар, улетуп аргыжытырларын болжааралды, дагы ажал-дар талашы-биле 1110 ажык сагалдары Габрово хоорайда В. Коларов аттыг пост-тавы аргыч фабриканын ажал-ныч-илери кириген. Оларын са-галдарын шийиңдеп ажалла-чорук пландан ажал бедик шийиңдеп муң амык метр бес-терин бугуру аргалы бээр. Уткуштур планарын чога-дырынга, баалаарына ажал-чы чоннарын чыл бүрүде иле-кейке киржилгелер Болгария Улус Республиканын экономик-тиг болжаш социал хөгжүл-десиниң күрүне планарын ке-дишкенин күтүсүм-биле чу-гула фактору болуп чиг этти, материалдарын, энергияны камналгалыг ажаллаарына, продукцияны шийиңдеп эки-жидеринде боттут илгини бе-рип турар.

ПОРТ АЖЫЛЧЫНАРЫНЫН ИДЕГЕЛДИГ ДУЗАЛАКЧЫЗЫ

БЕРЛИН. Герман Демократ-тыг Республиканын Балтий да-

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

аай эринде Росток өртөөлү-ге тургускан автоматтыг сагал-га-шияттирлээшкенин система-зы порт ажалчыларын идегел-дик дузалакчы болуп турар. Республиканың кол садал-аажытырларын дачыштыр улам хей чүктөрүн эртеринге ол система чутулаа ролюда ойнал-гелзэн: чүгө эртен чылын бесин Ростоктун 18 миллион ажалчын чүктөрүн эртерин-ге. Автоматтыг система бо та-лазы-биле улуг ролюда ойнаан.

Ленинградтың порт ажал-чыларын ажаллап турары электоронут сагалга машина-ларын принциптин бугаар Ростокта автоматтыг сагалга шийтирлээшкенин системанын тургускан. ГДР-де порт ажал-чыларын Ленинградта өңүк-терин дугуржааган калбаа-биле ажаллаан. Судноларын чедип келгеннин, демир-орук састарынын скелдаарга чоокчулап турарын болжаш порттук амдыралын эске-даа айтырларын дугайында медаларын системанын ма-шипалар көрдүгөн, аңаа чыдап турар.

Чан системаны ажаллаа-нычинеде чүктөрүн дугу-рунун болжаш чүдүрениң үзү-н ортумал-биле 15 хуу кы-лырларын специалистер са-нап көргөн.

ЧАН БАЖЫНАРЖЕ КӨЖҮП КИРИП ТУРАР

УЛАН-БАТОР. Моол Арат Республиканың хей муң ажал-чыларын чан чылда чагай-жыдыр туттунган бажынарже көжүп кирген. Интернациона-лдык найыраалдын хоорайы—Эрхэнтин хей ажалчыларын, ижекер-техниктиг ажалдаачы-лар амык үенин делем өрө-дөдөрг, чырык, чылгы кварти-раларын база алган. Моол улус-тун чурттааган амдырал бай-даларын ажаллааган чокка экижидер Моолдун Араттын деп адаан. Вьетнамын Ком-мунист партиянын тургу-

стунганында бээр чоокчулап келген 55 чыл оонга ажал-чыдыр боттуга алган бедик-ке социалист хулаагелерин вьетнам болжаш совет специа-листтерин найыраалды коллек-тив чедикширин күтүсүм-биле турар.

Көдө районнарга чурттаа-га бажынарлар турарын оонга кичегейин улаандалып турар. Көдө ажал-агы каттыжым-шыкынын болжаш күрүне ажал-агыларын эвези эвес шутуп чарткан ийкеке, азы шутуп чааы-биле тулуп тургу-скан.

Чурттаага бажынарлар тур-дар айтыртын чедикширин шийтирлээр, тулуп индустрия-зын шапкын хожудер талашы-биле боттут дузаны акы-дуума Моолга Совет Эмчелер көргү-лүп келген болжаш көргүлү-дүлү турар. Улан-Батор, Дархан, Цобалсан болжаш өске-даа хоорайларда-ча районнарын тулуп акы-дуума найыраалды тулуп деп адал турар.

Хуусаа бетинде АЖЫЛГАЛА КИРИГЕН ХАНОЙ. Кызы хемни ке-жиңди Мурнуу-Чон Азияда эң улуг «Ханлонг» көвүргү-нүң тулугуларын күш-ажы-чы тулуп тилегенин чедип алган. Көвүргүтүн кырында калында автобиль эртер орукту тулуг-тулуп хуусаа-биле 50 хонж бурунгаар ажаллаага кирген.

ТОДАРГАЙ ТУРУШ

БЕРЛИН. (СЭТА). Боо-чепестерин калдык-даа хем-чилерин кызыгаралар бол-жаш ууткаар талашы-биле шийтирлээр бажынарын кы-лар талашы-биле социалист күрүлөп белеп, ол дугайын социалист дем каттыжылга-зын чурттарынын хой са-нык тайбын нинициаларын херечилеп турар деп, Герма-нияны Социалист чагыс

аай партиянын ТК-зын Чингис секретары, Герман Демократтыг Республиканын Курне чөвүленини Даргазы Эрих Хоникер меделзэн.

Социалист чурттарын ту-ружу бөдүлүп болжаш тода-ргай: боо-чепестерин эде-р бугурун соксадир, ялорул халалты болдурубас дээр Вар-шава Керэзенин кижикчиле-рин күрүлөп туржуп турар.

АВСТРИЯНЫН ЧАЗААНЫН НЕГЕЛДЕЗИ

ВЕНА. (СЭТА). Австрияны даштыгы херектер министри Грац ялалык шериглерин Ли-ванцын девизирлелден уду-рени негези. Ливанцын бот догунаашканын болжаш ха-марышпас чоруун катан тур-гузарынын кол негелдеш деп

ону санап турарын мыда па-латтанган меделделде дем-делзэн.

Израильдан шериглерин ү-дүрде «Ливан чазак-биле ка-ды ажалдаарын эргежок чугулазын» Грац меделзэн.

Пакшта атомук электростанцияны Венгрияда бедик-биле үнелеп, мактап турар. Ол тулуг эң-не улуг болжаш чугу-ла ужуру-дузалык. Чурттуу электроэнергия-биле ханды-рарына станция улуг ролюда ойнап турар. Чоокчу чылдар-да станциянын ам-даа ийн блугун ажаллаага кийер бол-жаш оон нити күчүзү 1760 мегаватт чедер.

Пакш акы-дуума чурттар-нын найыраалын болжаш бот-боттарына ажитыг калды ажалдааганын демдээ бол-бушаан, Венгриянын атомук электростанциянын нацио-нал кадрларын белектеринге эки школа болган.

(СЭТА).

ХАНЫ ЧУУЛУДУГЗУНУШКУН

ДЕЛИ. (СЭТА). Совет Эви-ленин болжаш АКШ-тын комсомут болжаш ялорул-даа чепестерин айтырларын комплексиниң талашы-биле чу-гаалаагынын кылдыр дугайында дугуржуп алган бугу чурттарда чагай сетки-лаштыг кижилер ханы-би-ле чүтүлүгүлүп уткуш-хулаа-п турарын Тайбынын Бүгү-дөлөй Чөвүленин прези-дентин Ромеш Чандра меде-лзэн. Бүгү кижини төрөгелер-нин ууттатканын болурунга кыжымшыкын болурут

аймыл-халалты чылдарын тода-ргай бажынарин кылдыр дээрине Женева ужура-жымшыкын түнөшкөндө де-гээрин болурут турар.

Ам болуп чуталаагынын на-иарын чедикширин эрте-рине кал кылдыр-биле деле-гейин хей-нитиниң моон-дур, тайында илашкынын бү-гү күштерин шийиңдеп иле-пейжидер эргежок чутула-п турарын Тайбынын Бү-гү-дөлөй Чөвүлени меде-лзэн.

ЧОННУН УДУРЛАНЫШКЫНЫ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Ка-риб далайда улуг эвес күрү-де — Ямайкада чонун мас-сал дүвүрелерин калбар-ган. Кингстонун, Монтего-Бейниң болжаш чуртук өске-даа хоорайларын куумчу-

ларына муң-муң ажитыч чо-нар чыскааганнар. Чазактын ажалы-биле империализм, аме-риканцын политиканын шы-гы удурулаанын кыжылды-каларын кижикчилер илереткен. Чазак херек кы-рында Ямайканын даштык ка-питалдан чыжи кылдыр кал-берген. Чуртта ажал чоктар-нын салы куш-ажыл кылмы-дар чонун 25 хуузу четкен, акша үнөзениң куудулашкын 30 хуу ашкан деп, «Нью-Йорк таймс» солун меделзэн.

Чылдар болгаш кижилер

ЭКИ ЭШТИ САКТЫП ЧОРААШ...

«Эки эшти муарга, чорук чогурун, эки кижини сактырга, үлөсү бүдүктүр». Тыва чечен чогаалдын база бир тургузуучузу, Тыва АССР-ниң культуразының алдарлыг ажилдакчызы чораз Байкара Дамчаевич Хөвөмөйиң чыл келген турум улам сактып чоруур бис. Амгы үеде тыва чечен чогаал совет литератураның база бир шымак чогаалы алпарган, тыва чогаалчыларның бижиткелери шүлүктөрүнүн, шүлүгелдеринин, тоожуларының болгаш романнарының дугайында чүткүлдөр, чымдылар туржук, эртеминик улуг хем-чээлдик диссертациялары бижитинип турар алпарган. Бистиң үндөзлекчиге чогаалчыларымның бирээни Байкара Хөвөмөйиң шүлүктери тыва чогуунуң чаз культуразының бир чоргаларыңар херечини бооп турар.

Утөр-бооларың ыдым-биле деңгей көргүскен. Ол одуругулар бо-дур: Казак турттай салган сөөң, ирөөң Кавказ даавыан тура Карел чедир Улуг боолар ыдым-биле калды Улай-улай чыгылаанын туру. Шүлүктүүңүң карактары амылраада чаз-чаа болууш-кунарны чандыр көрбөс чораз. Кызылдың чанынга Улуг-Хемин кижир машиналар болгаш чадаг кижилер кесер көвүрүг дугайы бижип тургаш, Байкара Хөвөмөйиң келир уени ырлап турар. Коммунисттер даартыжы Костуг базар көвүрткөп Көжээ, дүңс, эртөө, хүндөс Көжээ-ле деңгээлээр мен. Александр Пушкинниң, Михаил Лермонтовтун, Тарас Шевченкоңуң шүлүктөрүн тыва дөмчө очуругун тыва чечен чогаалдың шалкын сай-зыраарыга үлөргөй дуза болган. Шүлүктү бодунуң бир шүлүктө минча дэи: Тарас бөгүн Тывага келгеш, Чыраа, саяк айттар мунуң, Чыдылдыңым турган.

Болза зар! Тыва дымла чогаалдарың, Тулуп, сыйбал номчулушаң, Тываларың Ровнога, Тулушканың мактаан.

Бо одуругаарың номчан кижик калды-дээ чокчуң ажил-тул-биле танымчы амылсазы келер, төрөдизирин болар бээр, оон ийди украин улустуң алдарлыг шүлүктүү Тарас Шевченкоңуң чогаалдарын номчулсазы келер. Чечен сөстүң суртаалың күжү Байкара Хөвөмөйиң шүлүктөрүнде конуг тола болгаш чайыналдыр көстүп турар.

Чонуң далай кылдыр, бодун дымды кылдыр бижип турган, чогаалың бөлүгү чоргаларың ырлап турар.

Далай шыкаш эзрем чоңуң Дамчазы бооп курттаң.

Чолдуг үрөн болгышың Чоргаларыңа аргам-даа Байкара Хөвөмөйиң төрөн Байн-Колуңа болгаш ажилдап чоразан чөдөргөң хоочун шүлүктүң чүрөктүн ханымыңдан өөрүң четтиргениң илередиң турар турса-каалдыг аттарың шүлүкүң база бижимеңиз салгыларың кылдыр өй келген.

М. КЕНИН-ЛОПСАН, чогаалчы.

уртуларың киржилгесиниң дугайында иштей кылган, Көдөргөй соңуруңа мен.

Шүлүктүүңүң мензэ чедирген аңи-дузаны конугу улуг. Ол шүлүктүң кижиниң ады-смын уктааган, бижэни чогаалдарың коптарар чаның. Чангыс чижек, 1962 чылдан «Сөөлүг хонан» деп шүлүгелдерин Москваның «Дружба народов» деп төп журналында үндүрүп турда, Байкара Дамчаевич мээң дугайында чүткүлдү орус номчукуларга бижээниң ханы өөрүң четтиргениң-биле бодуң сактып чоруур мен.

Улуг чогаалчылар «Бодунуң төрөн» чери-биле холбаштыр чоңуң салгы-сеткилдиң илердедериң чөдөш чың: Бо төмин оюн соңгар Байн-Кол деп адаар кылдыр, Бо хемте курттаң чоңуң Байкара дигир кылдыр Амыр-Санаа йөрүл салган, Хоргаалар дээр Орус чуртче Айттыпкыш, чоруткан деп, Хоочун шаңгың тоолу-даа бар.

II. ХАТТЫГ-ТАЙГА Баарында чурттаң чоңуң Баадырларын көрбөс дээңиз Бауттарың байың дугайы.

ИЙ СӨС

Капиталистер шүтүзү-ла Кандың-даа капиталид Кандың-даа ойталаас, Харамдыгын оңче чүткүтүр. Кара чалгыс кортары-ла Кара Маркс «КАПИТАЛЫ». Чүте дээ: Капитализм өлүп каар деп Хамык шыны ыдыа бижэң. Эжелекчи дайыннарда Эңине эки аргым чүе: Орттүг дайын, ажык-кочка; Эске чуртту эжелээр. Дыңнап каанда сырбаш кылдыр.

Дыңнапас сөзү—ТАЙБЫН. Чүте дээ: Тайбың күтүзүң улус шүптү Дайын орун дугайы турар.

КАЖАН-ДАА УТТҮНДҮРБАС

Тыва АССР-ниң культуразының алдарлыг ажилдакчызы чогаалын болгаш журналисти Байкара Дамчаевич Хөвөмөйиң сөзү-сөзүгү, хой-нинтиник сөзү дээр беринген, кай-гамчык ажи-шын, эш-өөрүңе дузаарга, чазык чаның кижик чораз. Журналисти чымыштың, харымсалгалы шай, ол чечен чогаал ажи-хай хой чылар дүрүзүндө чедикшиңиң кылган келген. Хей чаз ову-дөдөрлөгө бүткөткөн, чараш, аяныч чурмаалдарың шүлүктөрүң, чечен чогааларың, очерктерин, публицистиң чүдүлериң үрүлчү бижип турган. Бодунуң ол кай-гамчык талантыңың кады ажилдап чоразан эштеринге, ылангыч аныяктарга, күсүлд-биле дамчыды берип чоразын бистер каажан-даа ут-пас бис.

Б. Д. Хөвөмөйиң чырыкче үрүлдүң хой номнарыңың артында публицистиң чүдүлөрү кыргач ча чымдың номунуң «Чаартылга» деп ат-биле ча-ча парлаттыгынын улуг, биче номчукулар өөрүшкү-биле уктаган. Ол өөрүшкү чаа номунуң эге чүдүлү Тыва АССР-ниң культуразының алдарлыг ажилдакчызы хоочун журналист Сергей Шойгу би-жээ.

Улуг эвес чаз номда мындагы өскер номчукуларың, кижизигейниң дээр-түдө бээр: «Ленин болгаш арты», «Чаартылга», «Тывага баштайгы дипломат», «Улуг Октябрь» тоожуларың улуг болушунуң, «Күзөл-сөрүктүң илередикчи», «Коминтерниң улутурукчу», «Найрал болгаш дуза-дам», «Ленинге жуурашкан арвезиң», «Каттыккан партизан отрядының бежен чыды-уттундурбас чылар», «Бүгү чүвениң — фронтуң», «Дээди Советке баштайгы соңу-ла», «Совет Конституция база Тыва».

Ол аттыг-сылгы тракторну чаз чылдың бодуңуңе байыраалың байдалга Новоде-ревия районода бүтүдөс хүндү-лүг, оңе кай-гамчыктың салың-чолу, күш-ажылың маадырлыг чорү дээр чурташтарыңың «Бистин Маресьев» дээр кижизиге тыыккан.

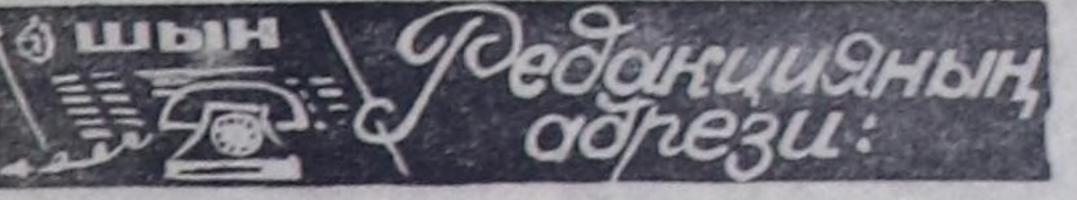
Клеа дээр тулукшунга ол ийиң бодун алыска, протестер-диг чаның келген болза-даа, кылай кара рулун тараажы хумагалыг суйбаң. Оң соон-да билилдиң-биле тракторну холделдиргеш, ээлдир башка-рып чоруккан. Тракторнуң би-назымында бижик кылгырааң: «Ала-чурттуң Улуг дайыныңа Тилегиңиң 40 чылгаңа ала-дырлыг меканизмнорун Илья Дмитриевич Пискаревке ба-раалгатыңа».

МӨҢГЕ ТУРАСКААЛ

Пачеозерск көдөз Советтик девизээрде тургустунуң турар бир тураскаалың дө-жөөдө келер үениң салгының дугайында чыгыг чагааны бижип халта халташ суккай. Ала-чурттуң Улуг дайының тулукшунуң шөлдеринден эеп келбеген барган дөрт күс ажи-дайыңчыларың аттарың ыдыа чыккаан бижээ. Совет Эвиле-жидер С. И. Вяткинниң, И. П. Дементьевниң, А. П. Мелентьевниң аттары-биле ук дайыс аяктыгыңа, Фашисттер Германияны баскан совет улустуң Улуг Тилегиңиңиң 40 чыл болган оюнда ол тураскаал-дың чаныңга фронтучу өңү-кү-терин ужуражышыңың бо-лур. Төрөөң чурттуң амыг камгалакчыларың шериг дайыңдарың сестериң аңаң чаңгылаңыр.

СОЛДАТТЫҢ КУШ-АЖЫЛЧЫ МААДЫРЛЫГ ЧОРОУ

Хей чылдарда ажилдаан-дан кежи кадыгың калган аджы-биле «Беларусь»

СОВЕТ БАЛЕТТИҢ ЧОРГААРАЛЫ

«Куулуң хаа» деп шыккан үзүмдүерин ССР Эвилелиңиң Улуг театры көргүскөн. Галина Сергеевна Уланова ол шыккан чанында ойнап чораз. Улуг балерина-ның амылраадың болгаш чогаалдыгы-ның дөдө ажи чылдары ол театр-биле туулуш холбалагы болган. Бистиң чуртуу-саа болгаш бүгү делегейге алдаржаан балеринаның юбилейинге келжениң турсааткан. Оң төртүтүгүн хүн-биле холбаштыр аңаң чүрөктүң ханымыңдан ийиң байырың

эш-өөрү чедирген. ССР-ниң улустун ар-тия, Ленинниң шаңнаалың лауреасы, Со-циалист Күш-ажылың ийи дайың Ма-дыры Г. Уланованың дугайында Улуг те-атрың кол балетмейстери Ю. Григорьев чүе чугаалаан.

ЧУРУКТА: Галина Уланова «Куулуң хаа» деп шыккан киржикчилери-биле калды. А. КОНЬКОВТУҢ, В. КУЗЬМИНИҢ фотозы.

СЭТА-ның фотохрониказы.

АЖЫК ЧАГАА ХҮНҮНЧЕ ЧАЛАП ТҮР

СЭКП хоорому, улус де-путаттарының хоорай Совет-ниң куусунуң «Шын» болгаш «Тувинская правда» сөлүннәриң редакцияла-ры-биле кады хоорайның кады камгалап албан чө-дөриниң ажиалын экиндер талазы-биле хемчегер ду-гайында Ажык чагаа хүнүн партия хооромунуң хура-даар залында 60 чылдың февраль 1-ниң хүнүндө 17 шакта эрттирер.

Беттарыңарың санал-онаалыңарың база айтыр-ларыңарың СЭКП хооромунуң база хоорумуңуң ни-тиги билдиргелеринге да-раазында адрес-биле чо-ру-дарыңарың дилемасы: Ко-четов нудумчузу, 36. Те-лефоннары: 2-51-33, 2-32-66.

Ажык чагаа хүнүңе кы-зылчыларың ийиң ийиң кирижиниң дилемасы.

СЕТКИЛДИҢ АЯН КИРИКЧИЗИ

Танымчы кажан тывыла-ның билер силер бээр? Ол кижилер тывылаңа бээр бээр турган. Баштайгы амылра-дың кижилери танымга аң-наарың аргаларың болгаш шеригиниң чыгыштарың көрү-зүп келген. Буржук Элладага, утаагыларың бодуң-биле алырга, танымчы мага-ботту сергедириниң бир аргазы кы-дыр санаар турган. Таным-чылар, силерниң даштыкы шы-м-чээшкениң чараш апар болгаш иштиги сеткил-саты-

жыңар эрес-дидиң болур деп, Сократ санап чораз. Оң өө-рөңүңиз Платон ритмик шим-чээшкениң сеткил-сору-кту аңи кирер деп шымыткан. Ол үениң экилерин таным-чы кылдыр тускай бижикке бижип бээр турган.

Буржун шагда таным-чылар күсүлдүлөргө тускай уа-дурту-чарга мынчаар чыгып чораз: «Бажыларың болгаш дурт-сы-ныдарың дорт тууңар, бажы-мыңар, коржунер шиткир-диг болуң... Ийиң-ханыңың

кезээде арыг-силег аң чо-ру-дан. Таным санитар культу-разың билдиргелериң салдарың. Каш он чылдар буржун-таным бистиң шолгага чугу-ла эртериниң бирээни турган. Оңу сугагың башкылар баш-кылап келген. Таным үенинде эки аажы-чанта өөрдир тур-ган. Ол чачылдар чытпас бол-за эки. Ритмик килдээр шолгаларга дерек: чыпарың чөптүг ажылаарыңа дуза-лаар, бетриниң кемээшкени кызылчы, өөрөңкүлериң

корум-чуруму экижир, ажи-танымга ханы уктагың апар. Танымдарың, мага-боду-ру-ның шыкларың бижикке, дурт-саның ээлдир, шы-м-чээшкениң чараш, эскер-ка-де болу бээр силер. Сеткил-сатыгың өөрүшкүзү чыгаар көрүлдүң кээр.

Улуг болгаш бичиң-даа кы-жалар, танымдарың. Таным эки сеткилдиң үлөзүң-дир. А. ПАЛЫКО, медицина эртериниң кал-дылаң.

АЛДЫН БИЛЗЕК Болган таварылга

Оон бээр үр үе эртпез. Кышмы сооктуң будузуң. Сууруң чуртакчыларың ма-маганың кыштаар чөдөргө, чы-м-чыл кажаларың кирип, оларга пемелде чөдөр берип эгелдээр.

Ол-ла сууруң эң кыдыңга Маша убай чуртап турган. Күсүзү убагыңа хужааның олоолукш, билазың эман-бес, козар болган. Эске иктерге эзырлп, эман-бескеп турган, чаш малды деңгээл-деп турар кылдыр эстүрүп а-лган.

Бир эртен убагың иктерин саттаң, билааларың иктеринге ыдылп, эман-бескеп эстүргөн күжүң бузза, чүү боор, эмер иктер эес, эске иктериниң чаныңга баарга, олар мыымзың дөгээр, эзыңде-ле барган, маң-биле келген. Убагың кээр-гүң, ооңуңуң бажың суйбай берген, билаазың, салааларың эеп эгелдээр, ортаа салаазыңа чоразан алдың биликти ушта сорул алган, ажырткан.

Маша-даа билазың кадарың турупкан, бир хонган, ийи, үш хүн эртен, неделя... аа, куртаг алектэ «үжө» шыг болган. Кожазы кадай келген, чыгыс билазың өрөс ең, өлүргөш иштисен ушту аа, алдың өр-тээ улу-ла болгай эдээр, кү-жүр-ле билазың, бодуң хо-лум-филе азыраң чаш малым-ны, алымыңаң хар дээр.

Я. НОРБУ.

ТВ

ЯНВАРЬ 20-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДА

8.00 — «Е», 8.40 — «Эртенги сула шим-чээшкениң чыккалы-кар». 8.55 — «Документалдыг телефильм». 9.10 — «Фольклор-хореографтиң «Хорошки» ан-сальбаның концерти». 9.40 — «Спорттооңуң» 3-кү тиражи. 9.50 — «Будильник». 10.20 — «Совет Эвилелиңиң бараан бо-луп тур мен!». 11.20 — «Ка-дишыл». 12.05 — «Эртенги почта». Музыккалыг дамчыла-га. 12.35 — Совет черге жу-ражылга. 12.50 — «Көдээден дамчыла». 13.50 — Музык-калыг кино. 14.20 — «Улуг Тилегиңиң 40 чылгаң». «Ря-доной Александр Матросов». Уран-чечен фильми. 15.40 — «Шүтүзүң билгээр мен». Киножурнал. 15.50 — «Деле-гейниң чин атлетика оюнуңуң». Фронтондун дамчыла. 16.20 — «Кыш, кыш». Эстрада, цирк артистериниң киржилгеси-биле музыккалыг дамчыла. 17.05 — «Ани-чорукчулар куу». 18.05 — «Делегей паразитизм». 18.50 — Музыкфильмдер. 19.20 — «Классиктиң хөгжүмге хан-дыкшыдыларга». Концерт. 21.00 — «Е». 21.35 — «Класси-ктиң хөгжүмге хандыкшыды-ларга концерттин улаңчызы». 22.50 — «Делегейниң чин ат-летика оюнуңуң». Француз-ла дамчыла. 23.45 — 23.55 — Мелдээр.

ИНИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДА

8.00 — «Сула шим-чээшкениң чыккалы-кар». 8.20 — «Эртенги сула шим-чээшкениң чыккалы-кар». 8.55 — «Документалдыг телефильм». 9.10 — «Фольклор-хореографтиң «Хорошки» ан-сальбаның концерти». 9.40 — «Спорттооңуң» 3-кү тиражи. 9.50 — «Будильник». 10.20 — «Совет Эвилелиңиң бараан бо-луп тур мен!». 11.20 — «Ка-дишыл». 12.05 — «Эртенги почта». Музыккалыг дамчыла-га. 12.35 — Совет черге жу-ражылга. 12.50 — «Көдээден дамчыла». 13.50 — Музык-калыг кино. 14.20 — «Улуг Тилегиңиң 40 чылгаң». «Ря-доной Александр Матросов». Уран-чечен фильми. 15.40 — «Шүтүзүң билгээр мен». Киножурнал. 15.50 — «Деле-гейниң чин атлетика оюнуңуң». Фронтондун дамчыла. 16.20 — «Кыш, кыш». Эстрада, цирк артистериниң киржилгеси-биле музыккалыг дамчыла. 17.05 — «Ани-чорукчулар куу». 18.05 — «Делегей паразитизм». 18.50 — Музыкфильмдер. 19.20 — «Классиктиң хөгжүмге хан-дыкшыдыларга». Концерт. 21.00 — «Е». 21.35 — «Класси-ктиң хөгжүмге хандыкшыды-ларга концерттин улаңчызы». 22.50 — «Делегейниң чин ат-летика оюнуңуң». Француз-ла дамчыла. 23.45 — 23.55 — Мелдээр.

ИНИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДА

8.00 — «Сула шим-чээшкениң чыккалы-кар». 8.20 — «Эртенги сула шим-чээшкениң чыккалы-кар». 8.55 — «Документалдыг телефильм». 9.10 — «Фольклор-хореографтиң «Хорошки» ан-сальбаның концерти». 9.40 — «Спорттооңуң» 3-кү тиражи. 9.50 — «Будильник». 10.20 — «Совет Эвилелиңиң бараан бо-луп тур мен!». 11.20 — «Ка-дишыл». 12.05 — «Эртенги почта». Музыккалыг дамчыла-га. 12.35 — Совет черге жу-ражылга. 12.50 — «Көдээден дамчыла». 13.50 — Музык-калыг кино. 14.20 — «Улуг Тилегиңиң 40 чылгаң». «Ря-доной Александр Матросов». Уран-чечен фильми. 15.40 — «Шүтүзүң билгээр мен». Киножурнал. 15.50 — «Деле-гейниң чин атлетика оюнуңуң». Фронтондун дамчыла. 16.20 — «Кыш, кыш». Эстрада, цирк артистериниң киржилгеси-биле музыккалыг дамчыла. 17.05 — «Ани-чорукчулар куу». 18.05 — «Делегей паразитизм». 18.50 — Музыкфильмдер. 19.20 — «Классиктиң хөгжүмге хан-дыкшыдыларга». Концерт. 21.00 — «Е». 21.35 — «Класси-ктиң хөгжүмге хандыкшыды-ларга концерттин улаңчызы». 22.50 — «Делегейниң чин ат-летика оюнуңуң». Француз-ла дамчыла. 23.45 — 23.55 — Мелдээр.

ИНИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДА

8.00 — «Е», 8.40 — «Эртенги гимнастика». 8.55 — «Иваново-ва моорлап келгеш». Доку-менталдыг телефильм. 9.25 — «Ждите Джона Графтона». Уран-чечен телефильм. 1-ги болгаш 2-ги сериялары. 11.35 — 11.40 — «Сөөлүг мездээр». Чыпар соонда. 14.15 — «Сөөлүг мездээр». 14.35 — «Улуг ты-релдер». Документалдыг теле-фильм. 15.00 — «Ленинниң халымыңгы сөзү». 15.40 — «Ленинниң төрөн чуртуңа» деп документалдыг фильминиң баштайгы көрүзү. 15.50 — «Объект» 16.25 — «Ленин-дон өөрөңгө». 16.45 — Ф. Шу-берт. № 5 симфония. 17.15 — Хаак спортунуң талазы-биле делегей маргылдазы. Трени-линден туралыңар. Австри-адан дамчыла. 17.45 — Рос-сияга 1905—1907 чылдарың революцияларың 80 чылгаңа. «Январь 9». «Дан хаязыңа уткушту» деп дамчыла. 18.30 — «Дей-мей назымы чыггыттар». До-кументалдыг телефильм. 18.45 — Делегей бөгүн. 19.05 — Ажил-херектер болгаш кижилер. Белорусияның ажи-күсүлүр бурдугуларыңде эко-номиктиң иктерлериниң өө-рүп турарының дугайында. 19.35 — «База катар, номчу-шаң». Ленинградтың М. Горь-

ИНИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДА

8.00 — «Эртенги гимнастика». 8.15 — «Аммылар—тургузуш-кунда—тургузуш. Эртен-нептер-дегид фильми. 8.35. 9.45 — «Бойдус эртенги. 3 класс. Соң-гү чүктүн бойдуң. 8.55 — «Эр-тен-нептердегид фильми. 9.15 — Орус чугаа. 10.05 — ПТУ-нуң өөрөңкүлериң. Астрономия, Астрономияны код метеопа-ры. 10.35. 11.40 — Төңү. 8 класс. Ян Жу. 11.05 — «Эр-тен болгаш амылраа. 12.10 — Бойдус эртенги. 4 класс. Бой-дуз суг. 12.30 — Башкыга—музыка кыткың. 2 класс. 3-кү дамчыла. 13.30 — «Сөң де-лениң библиотеказы. В. И. Ле-нин «Улуг эгелдешкениң. 14.40 — «Вс. Иванов — «Броневоз 14—69». 14.55 — Төңү. В. И. Ленинниң Мавзолей. 15.15 — 15.20 — «Сөөлүг мездээр. Чап-сар соонда. 18.00 — «Сөөлүг ме-дээр». КЫЗЫЛДАН

18.20 — «Урулгарга фильми. 18.45 — «Спорт». Спортту ая-жүрүр талаш-биле соңу-кү-лардыг, нагылаларга күсүл-көн дугайында. 19.15 — «Теледэ-лер. 19.25 — «Ани таар». Про-граммалар: «Социалисттиң чы-рыштың хуп делегейде». «Кижилер бурунгу калыңдым — бүгү кижилериниң байла». Эмилде ажилдакчыларың про-фессорлор обкомунуң дарга-ны Е. В. Черныговтуң чу-гаазы. «Ани эркини. Союгу-мездээр. 19.55 — Чыларлар. МОСКВАДА

20.00 — «Танымчы улунар, чаштар». 20.15 — Делегейде болушкунар таймлыгы. 21.00 — «Е». 21.35 — «Вету-лене». Уран-чечен фильми. 23.05—23.40 — Ленинниң ком-сомолдун лауреалы Москва-ны аныяктарының болгаш студентилериниң ири концер-ти. Редактор В. С. ШАРАВИН.

ИНИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДА

20.00 — «Танымчы улунар, чаштар». 20.15 — Делегейде болушкунар таймлыгы. 21.00 — «Е». 21.35 — «Вету-лене». Уран-чечен фильми. 23.05—23.40 — Ленинниң ком-сомолдун лауреалы Москва-ны аныяктарының болгаш студентилериниң ири концер-ти. Редактор В. С. ШАРАВИН.

ИНИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДА

20.00 — «Танымчы улунар, чаштар». 20.15 — Делегейде болушкунар таймлыгы. 21.00 — «Е». 21.35 — «Вету-лене». Уран-чечен фильми. 23.05—23.40 — Ленинниң ком-сомолдун лауреалы Москва-ны аныяктарының болгаш студентилериниң ири концер-ти. Редактор В. С. ШАРАВИН.

ИНИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДА

20.00 — «Танымчы улунар, чаштар». 20.15 — Делегейде болушкунар таймлыгы. 21.00 — «Е». 21.35 — «Вету-лене». Уран-чечен фильми. 23.05—23.40 — Ленинниң ком-сомолдун лауреалы Москва-ны аныяктарының болгаш студентилериниң ири концер-ти. Редактор В. С. ШАРАВИН.